

Антон Мицишен,
молодший науковий співробітник
лабораторії дистанційного професійного
навчання
Інституту професійно-технічної освіти НАПН
України

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ МОНІТОРИНГУ УСПІШНОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ

Анотація. У статті обґрунтовано поняття «організаційно-педагогічні умови» та необхідність їх забезпечення для проведення моніторингу успішності дистанційного навчання майбутніх кваліфікованих робітників у ПТНЗ. Організаційно-педагогічні умови – це комплекс взаємопов’язаних чинників та компонентів (цілі навчання, методи, форми і засоби, а також взаємозалежна навчальна діяльність викладача та слухача), які забезпечують цілеспрямований освітній процес. Аналіз теоретичних засад дистанційного навчання в системі ПТО та власне дослідження дали змогу визначити три основні організаційно-педагогічні умови моніторингу успішності дистанційного навчання у ПТНЗ. Зазначені умови забезпечують якість моніторингових процедур на всіх етапах навчання за дистанційною формою.

Ключові слова: організаційно-педагогічні умови, моніторинг, дистанційне навчання, кваліфікований робітник, професійно-технічна освіта.

Постановка проблеми. Світові тенденції розвитку відкритої освіти спрямовані до активного використання інформаційно-комунікаційних технологій у діяльності навчальних закладів. У сфері професійно-технічної освіти одним із шляхів реалізації поставлених вимог вбачається створення відповідних організаційно-педагогічних умов, які включають технології та інструменти для ефективного забезпечення сучасної дистанційної освіти, доступу до навчальних матеріалів, візуалізації, проведення моніторингових процедур, розширення можливостей для комунікації в навчальному процесі, та мають реалізовуватися з використанням сучасних інформаційних та комунікаційних технологій.

Мета статті: обґрунтувати поняття «організаційно-педагогічні умови» та необхідність їх забезпечення при проведенні моніторингу успішності дистанційного навчання (далі – ДН) майбутніх кваліфікованих робітників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значної уваги у вітчизняних та зарубіжних дослідженнях набуває проблема впровадження дистанційного навчання в системі професійно-технічної освіти. Так, досліджуються різні проблеми професійної підготовки фахівців, такі як: використання інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ) у професійній освіті (В. Биков, Р. Гуревич, С. Сисоєва, О. Спирін тощо), розробка та впровадження сучасних педагогічних технологій у професійній підготовці фахівців (В. Беспалько, О. Пехота, С. Сисоєва); інформаційно-аналітична діяльність педагогічних працівників ПТНЗ (Т. Волкова, Л. Петренко, В. Ягупов), дистанційне навчання в неперервній професійній освіті та проблеми неперервної професійної освіти (С. Гончаренко, С. Калашнікова, Н. Морзе, Н. Ничкало, В. Осадчий, С. Сисоєва, М. Солдатенко). Однак теорія та практика професійно-технічної освіти свідчить про наявність проблем впровадження технологій та інструментів дистанційного навчання в освітній процес ПТНЗ через недостатній рівень сформованості ІТ-компетентності педагогічних працівників та відсутність системного підходу щодо використання систем дистанційного навчання (далі – СДН) у педагогічному процесі ПТНЗ, зокрема для проведення моніторингу та контролю навчальних досягнень засобами СДН.

Виклад основного матеріалу дослідження. Оскільки в педагогічних дослідженнях існують різні тлумачення поняття «організаційно-педагогічні умови», вважаємо за необхідне уточнити його зміст у контексті дистанційної форми навчання у ПТНЗ.

У цілому поняття «умова» – необхідна обставина, що уможливорює здійснення, створення, утворення чого-небудь або сприяє чомусь [1, с. 1506], фактор, рушійна сила будь-якого процесу, явища [1, с. 1526].

Окремої уваги заслуговує визначення поняття «педагогічні умови» у педагогічному науковому просторі. Так, А. Семенова педагогічні умови визначає як обставини, від яких залежить та відбувається цілісний продуктивний педагогічний процес професійної підготовки фахівців, що опосередковується активністю особистості, групою людей [6, с. 243]. О. Пехота вважає, що педагогічні умови – це система певних форм, методів, матеріальних умов, реальних ситуацій, які об'єктивно склалися чи суб'єктивно створені, необхідні для досягнення конкретної педагогічної мети [4, с. 5].

У площині нашого дослідження виключно важливим є висвітлення тлумачення «організаційно-педагогічні умови» як компонентів навчально-виховного процесу. Ми виходимо з того, що організаційні умови у системі ПТО являють собою систематизацію навчальних матеріалів, реалізацію зворотного зв'язку та організацію освітньої діяльності суб'єктів навчання із чітким проміжним контролем, спрямовані на досягнення поставленої мети.

Ураховуючи це, на нашу думку, поняття «організаційно-педагогічні умови» в системі ПТО – це комплекс взаємопов'язаних чинників та компонентів, які забезпечують цілеспрямований освітній процес.

Аналіз теоретичних засад дистанційного навчання показав недостатність висвітлення питання організації та проведення дистанційного навчання в системі ПТО. В свою чергу, аналіз практичного досвіду виявив, що під час навчального процесу у ПТНЗ можуть бути використанні окремі елементи дистанційного навчання, що виключає системне та ефективне його використання. Зокрема, питання моніторингу успішності дистанційного навчання кваліфікованих робітників у ПТНЗ залишається таким, що потребує подальшого вивчення.

Моніторинг успішності дистанційного навчання саме майбутніх кваліфікованих робітників у науковій літературі не виокремлюється, проте існує декілька визначень моніторингу, серед них:

- моніторинг – це комплекс процедур щодо спостереження, поточного оцінювання перетворень керованого об’єкта й спрямування цих перетворень на досягнення заданих параметрів розвитку об’єкта [3];

- моніторинг – безперервне стеження за яким-небудь процесом з метою виявлення його відповідності бажаному результату, а також прогнозування та запобігання критичним ситуаціям [1, с. 687];

- моніторинг в освіті – це регулярне відстеження якості засвоєння знань в навчальному процесі.

Аналізуючи зазначені визначення, можна виділити такі основні риси:

- моніторинг – це постійно поновлювальна інформаційна система;

- моніторингові процедури неодмінно передбачають порівняння з певним стандартом, моделлю тощо;

- моніторинг включає розробку еталону та критеріїв його оцінювання.

Це свідчить про те, що метою моніторингу є не лише системне відстеження змін стану певного об’єкта чи явища, а й з’ясування причин цих змін та шляхів впливу на них.

З урахуванням теоретичних та експериментальних досліджень нами визначено три основні організаційно-педагогічні умови моніторингу успішності дистанційного навчання у ПТНЗ:

- технічна оснащеність закладу ПТНЗ для впровадження дистанційного навчання;

- наявність спеціалізованої системи дистанційного навчання;

- рівень володіння суб’єктів навчання комп’ютерними технологіями.

Зазначені умови тісно взаємодіють на всіх етапах моніторингових процедур, що забезпечує вірогідність отриманих результатів.

Розглянемо першу організаційно-педагогічну умову моніторингу успішності дистанційного навчання майбутніх кваліфікованих робітників, яку ми визначили як технічну оснащеність закладу ПТНЗ для впровадження дистанційного навчання.

Основними вимогами до навчальних закладів та закладів післядипломної освіти, що надають освітні послуги за дистанційною формою навчання з підготовки та підвищення кваліфікації фахівців, є:

- наявність у закладі освіти спеціалізованих приміщень для організаційного забезпечення та технологічної підтримки навчального процесу за дистанційною формою навчання;

- забезпеченість підрозділу ДН та інших підрозділів у закладі освіти комп'ютерним та периферійним обладнанням, необхідним для здійснення навчального процесу за дистанційною формою навчання;

- наявність локальної інформаційно-комунікаційної мережі із доступом до мережі Інтернет;

- наявність основного та резервного каналів зв'язку із пропускною здатністю не менше 10 Мб/с, що цілодобово забезпечують можливість доступу через Інтернет до веб-середовища дистанційного навчання;

- наявність ліцензійного програмного забезпечення чи програмного забезпечення, побудованого на програмних продуктах з відкритими кодами;

- наявність доступу до електронної бібліотеки закладу освіти [2].

Однак, у сучасному економічно-кризовому періоді в Україні спостерігається різке зменшення видатків на розвиток освітньої матеріально-технічної бази, закупівлю обладнання, приладдя, устаткування, створення засобів навчання, проведення наукових досліджень тощо.

Друга організаційно-педагогічна умова – наявність спеціалізованої системи дистанційного навчання. Головною метою дистанційного навчання у ПТНЗ є надання тим, хто навчається, можливості отримати якісні знання, набути уміння та навички відповідно до обраної навчальної програми (плану) за місцем їх проживання чи тимчасового перебування з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. При цьому зазначається, що індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у

спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [5].

Поява можливості отримувати інформацію та знання на відстані змінила традиційні підходи до поняття навчального середовища, коли його учасниками були педагог та учень чи група учнів. Із розвитком ІКТ та їх впливом на формування освітнього середовища дистанційного навчання кількість його учасників є практично необмеженою. Таке середовище прийнято називати віртуальним, а для його повноцінного функціонування необхідно використання СДН, яка забезпечує усі необхідні функції, зокрема моніторинг успішності тих, хто навчається, на будь-якому етапі їх навчання.

До третьої та, мабуть, найбільш значущої організаційно-педагогічної умови нами віднесено рівень володіння суб'єктів навчання комп'ютерними технологіями. Розглядаючи рівень володіння суб'єктів навчання комп'ютерними технологіями, слід зауважити, що сучасний педагогічний працівник ПТНЗ в умовах відкритого освітнього простору повинен уміти працювати в новому інформаційному освітньому середовищі, володіти повним набором користувацьких, орієнтовних, інструментальних компетенцій. Це можливо за умови впровадження та використання сучасних технологій та інструментів відкритої освіти у систему ПТНЗ, зокрема у дистанційну форму навчання.

У той же час використання у навчальному процесі програмних засобів для створення веб-сайтів, які не містять специфічних інструментів для розробки електронних дистанційних курсів, висувають низку кваліфікаційних вимог до викладача-розробника в області практичного використання сучасних ІК-технологій. Це призводить до ускладнення структури і систематичності подачі матеріалу і, як наслідок, зменшує ефективність навчання. Виходом з даної ситуації є використання спеціалізованих платформ чи систем дистанційного навчання.

Однак слід зазначити, що важливою рисою дистанційного навчання є орієнтація на особливості сучасного інформаційного суспільства, в якому

інформаційні технології забезпечують процеси глобалізації та глобальних комунікацій. Тому застосування інформаційних технологій як засобу дистанційного навчання повинно включати формування загальної інформаційно-комп'ютерної грамотності суб'єктів навчання як користувачів та формування функціональної грамотності, тобто використання комп'ютера для вирішення конкретних завдань, зокрема, проведення моніторингових процедур.

Оскільки більшість комунікацій при дистанційній формі навчання проходять опосередковано, то дуже важливою стає реалізація тьюторської діяльності викладача в особистісному та професійному зростанні учня засобами ІКТ.

Характеризуючи зазначену діяльність, вважаємо за необхідне визначити поняття «тьютор» в контексті дистанційного навчання. Аналізуючи світовий педагогічний досвід (Г. Крислі, Р. Г. Вільямс), можна стверджувати, що поняття «тьютор» найчастіше використовується саме в системі освіти дорослих за дистанційною формою навчання. У зарубіжній педагогіці тьюторство – це безпосереднє формування викладачем у тих, хто навчається, мотивації до навчання шляхом супроводження та координації процесу самоосвіти [7].

Виключно важливою рисою дистанційної освіти є нова роль викладача, яка робить його наставником-консультантом, координатором пізнавального процесу. Викладач-тьютор має активно приймати участь у навчальному процесі, коригуючи поточну роботу учасників навчальної діяльності, проводити моніторинг успішності, направляючи їх до самостійності в навчанні. При цьому рівень його ІТ-компетентності відіграє визначальну роль.

Висновки. Таким чином, проведення моніторингу успішності дистанційного навчання майбутніх кваліфікованих робітників вимагає системного виконання організаційно-педагогічних вимог. Всі зазначені вище умови потребують цілеспрямованого застосування для забезпечення якісного

моніторингу успішності тих, що навчаються, з'ясування, чи було досягнуто мети, цілей та завдань, які були прописані в навчальній програмі. Мірилом цього і є результати успішності, що демонструють учні, які проходили навчання за дистанційною формою.

Наше дослідження лише розкриває сутність поняття «організаційно-педагогічні умови» моніторингу у системі ПТО та визначає основні з них, тому даний напрям є перспективним для подальших наукових пошуків.

Література

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : ВТФ—Перун, 2009. – 1736 с.
2. Вимоги до вищих навчальних закладів та закладів післядипломної освіти, наукових, освітньо-наукових установ, що надають освітні послуги за дистанційною формою навчання з підготовки та підвищення кваліфікації фахівців за акредитованими напрямами і спеціальностями (Наказ МОН України № 1518 від 30.10.2013). – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1857-13>
3. Єльнікова Г. В. Основи адаптивного управління. – Харків : Основа, 2004. – 121 с.
4. Пехота О. М. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій: навч. посіб./ О. М. Пехота та ін. – К.: В-во А. С. К., 2003. – 240 с.
5. Положення про дистанційне навчання (Наказ МОН України № 466 від 25.04.13). – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Dist_osv/2999/print/
6. Словник-довідник з професійної педагогіки / ред. А. В. Семенова. – Одеса: Пальміра, 2006. – 272 с.
7. Тьютор як новий вид викладача у системі вищої освіти [Електронний ресурс] / Л. І. Каленіченко // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2010. – № 1. – С. 298-304. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/VKhnvs_2010_1_43.pdf.

Антон Мицишен,

младший научный сотрудник
лаборатории дистанционного
профессионального обучения
Института профессионально-технического
образования НАПН Украины

ОРГАНІЗАЦІОННО-ПЕДАГОГІЧЕСКІЕ УСЛОВІЯ МОНІТОРИНГА УСПЕШНОСТІ ДІСТАНЦІОННОГО ОБУЧЕННЯ БУДУЩИХ КВАЛІФІЦІРОВАННИХ РАБОТНИКОВ

Аннотация. В статье обосновано понятия «организационно-педагогические условия» и необходимость обеспечения их при проведении мониторинга успешности дистанционного обучения будущих квалифицированных работников в ПТУ. Организационно-педагогические условия – это комплекс взаимосвязанных факторов и компонентов (цели обучения, методы, формы и средства, а также взаимосвязана учебная деятельность преподавателя и слушателя), которые обеспечивают целенаправленный образовательный процесс. Анализ теоретических основ дистанционного обучения в системе ПТО и собственно исследования позволили определить три основных организационно-педагогических условия мониторинга успешности дистанционного обучения будущих квалифицированных работников в ПТУ. Указанные условия обеспечивают качество мониторинговых процедур на всех этапах обучения на дистанционной форме.

Ключевые слова: организационно-педагогические условия, мониторинг, дистанционное обучение, квалифицированный работник, профессионально-техническое образование.

Anton Myshchysen,
Research Assistant
Laboratory distance vocational training
Institute of vocational education and training of
NAES of Ukraine

ORGANIZATIONAL-PEDAGOGICAL CONDITIONS OF MONITORING THE SUCCESS OF DISTANCE LEARNING OF FUTURE SKILLED WORKERS

Abstract. The article studies the concept of "organizational and pedagogical conditions" and the need to support them for monitoring the success of distance learning of future skilled workers in vocational schools. Organizational-pedagogical conditions – a set of interrelated factors and components (learning objectives, methods, forms and tools, as well as interconnected learning activities of the teacher and student) that provide targeted educational process. Analysis of the theoretical foundations of distance education in the VET system and the proper investigation allowed to define three basic organizational and pedagogical conditions for monitoring the success of distance learning of future skilled workers in vocational schools. These conditions ensure that the quality monitoring procedures at all stages of education in remote form.

Keywords: organizational and pedagogical conditions, monitoring, distance learning, skilled worker, technical and vocational education.